

Berzsenyi Dániel ódaköltészete

Javasolt feldolgozási idő: 2 óra 50 perc

1. feladat

Berzsenyi én vagyok! Írj 10–15 mondatos összefüggő szöveget, amelyben Berzsenyi Dániel életútját mutatod be, de egyes szám első személyben tedd, mintha a saját önéletrajzodat írnád! A következő dátumok, nevek és helyek a segítségedre lehetnek.

- 1776, 1788, 1793, 1795, 1799, 1803, 1808, 1830, 1833, 1836
- Dukai Takách Judit, Dukai Takách Zsuzsanna, Kis János, Kazinczy Ferenc, Kölcsey Ferenc
- Hetye, Sopron, Nikla, Sömjén

A series of 20 horizontal black lines spaced evenly down the page, providing a writing area.

2. feladat

A feladatsor összes feladata Berzsenyi Dániel *A magyarokhoz II.* című költeményéhez kapcsolódik.

Gyakoroljuk a verselemzést! Első lépésként olvasd el figyelmesen Berzsenyi Dániel A magyarokhoz II. című ódáját! Ha valamit nem értesz, nézz utána, hogy tisztában légy a szavak jelentésével! Használhatod az általunk megadott végjegyzetet is.

Források:

[MEK, Berzsenyi Dániel összes versei](#)

[MEK, Szépirodalom](#)

Berzsenyi Dániel: A magyarokhoz II.

Forr a világ bús tengere, ó magyar!

Ádáz Erynnis¹ lelke uralkodik,

S a föld lakóit vérbe mártott

Tőre dühös viadalra készti.

Egy nap lerontá Prusszia² trónusát,

A balti partot s Ádria öbleit

Vér festi, s a Cordillerákat³

S Haemusokat zivatar borítja.

¹ Erynnis: Az antik görög mitológia szereplője Erünnisz, aki a lelkiismeret bosszúálló, kígyóhajú istennője.

² Prusszia: Prusszia mai köznyelven Poroszország.

³ Cordillerák: Dél-Amerika hegyvonulata a Kordillerák, a költemény születése idején Spanyolország gyarmata volt.

*Fegyvert kiáltnak Baktra⁴ vidékei,
A Dardanellák⁵ bércei dörgenek,
A népek érckorláti dőlnek,
S a zabolák s kötelek szakadnak.*

*Te Títusoddal hajdani őseid
Várába gyűltél, hogy lebegő hajónk
A bölcs tanács s kormány figyelmén
Állni-tudó legyen a habok közt.*

*Ébreszd fel alvó nemzeti lelkedet!
Ordítson orkán, jöjjön ezer veszély,
Nem félek. A kürt harsogását,
A nyihogó paripák szökését*

*Bátran vigyázom. Nem sokaság, hanem
Lélek s szabad nép tesz csuda dolgokat.*

*Ez tette Rómát föld urává,
Ez Marathont s Budavárt hiressé.*

(1807)

⁴ Baktra: A Kaukázus nyugati részének ókori neve.

⁵ Dardanellák: A Kis-Ázsiát Európától elválasztó tengerszoros neve.

Azt már tudod korábbról, hogy az óda fennkölt, magasztos tárgyú, lírai alkotás.

a) A versből vett példákkal bizonyítsd, hogy *A magyarokhoz II.* műfaja óda!

b) Keress további példákat a magyar és világirodalomban erre a műfajra!

c) Mint az alábbi példa is bizonyítja, nem minden költőnk írta ódáját magasztos tárgyhoz, alantasabb dolog is előfordult már a dicsőítettek között. De téged most játékra invitálunk. Írj rövid, dicsőítő verset a kedvenc használati tárgyadhoz!

*Varró Dániel: Ede óda**(részlet)*

*Ó, Edék, Eduárdok,
kik mind ódára vártok!
Volna csak lant kezembe',
nem állnék ily feszengve,
vagy más efféle kellék,
hogy méltón énekelnék!
Hanem ha Ede: Edvárd,
adódik itt a nem várt
kérdés, hogy az is éljen,
fakó lován, vagy mégsem?
Én nem vagyok egy velszi bárd:
Éljen, ma éljen Eduárd.*

3. feladat

Történelmi kisokos. Nézz utána A magyarokhoz II. című Berzsenyi-költemény keletkezési háttérének! Segítségül vedd szemügyre az alábbi festményt és a keletkezési dátumát, azután irány az internet!

Charles Thévenin: *Az ulmi csata*, 1815

4. feladat

Helyezd el *A magyarokhoz II.* című művet a költői pályáján!

1803

1808

1817

5. feladat

Mi a téma? Egy verset olvasva mindig tisztázd magadban, miről is szól az alkotás, vagyis mi a témája! Segíthetnek a fontosabb motívumok, az ismétlődő kulcsszavak.

A) *Tegyünk egy próbát! A két kis részlet milyen témáról árulkodik? Válaszd ki a megfelelő szót a megfelelő részlethez! Egyhez több is tartozhat!*

halál, szerelem, forradalmiság, magány, alkotás, fájdalom, szabadság, játékosság, elmúlás

a)

„Respublika, szabadság gyermeke

S szabadság anyja, világ jótevője,

*Ki bujdosol, mint Rákócziak,
Köszöntelek a távolból előre!"*

b)

*„Magyam vagyok.
Nagyon.
Kicsordul a könnyem.
Hagyom.
Viaszos vászon az asztalomon,
Faricskálók lomhán egy dalon,
Vézna, száralmas figura, én.
Magam vagyok a föld kerekén.”*

B) Most állapítsd meg A magyarokhoz II. témáját! Az is lehet, hogy több kulcsszót találsz!

6. feladat

A költeményt is úgy képzeld el, mint egy épületet: szerkezete van. Hogy mi hova kerül benne, annak megvan az oka. Vannak szorosabban összetartozó részek, mások ellentétesek egymással. Ha a költő új gondolatba kezd, az szerkezeti határt jelent, ezekre figyelj!

A) Három versszerkezeti típusra mutatunk példát. Írd alájuk, hogy a felsoroltak közül melyik elnevezés tartozik hozzájuk!

- ellentétre épülő
- párhuzamra épülő
- aba szerkezet (keretes)
- kérdés-feleletre épülő

a)

*Hallgat az erdő,
csöndje hatalmas;
mohát kapargat
benne a szarvas.*

*Mohát kapargat,
kérget reszelget.
Szimatol, szaglász,*

cimpája reszket:

ura a két fül

minden kis nesznek

[...]

Hallgat az erdő,

üvölt a farkas.

Kérődzik csendben

s fülel a szarvas.

b)

– *Miből van a pántlikád?*

– *Hajnal pirosából.*

– *Miből szőtték a ruhád?*

– *Kék ég bársonyából.*

– *Miből van a köténykéd?*

– *Havasok havából.*

– *Hát te magad miből vagy?*

– *Mezők harmatából.*

c)

*A szerelem, a szerelem,
A szerelem sötét verem;
Beleestem, benne vagyok,
Nem láthatok, nem hallhatok.*

*Őrizem az apám nyáját,
De nem hallom a kolompját;
Rá-rámegy a zöld vetésre,
Hej csak későn veszeme észre*

B) Most a megadott szerkezeti váz segítségével írd fel a Berzsenyi-vers szerkezetét!

C) Melyik stílushoz utalja ez a harmonikus szerkezet az alkotást?

7. feladat

Költemény rajzban. Vannak olyan versek, amelyeket szinte lát maga előtt az ember.

Zichy Mihály: Ágnes asszony

A) Mit látsz magad előtt a következőket olvasva? Írd a vers alá!

a)

„Ez itt kutya, kicsi, kehes,
pórása szűk egyméteres,
kövön kutya-foltot keres.
Ez itt akác, aszfalt között,
nem ültetett, nem öntözött,
panelba ő beköltözött.
Tarka ruhák, velük kötél,
aggatjuk, ahogy belefér,
így látható, mindenki él.”

b)

„Este jó, este jó,
este mégis jó.
Apa mosdik, anya főz,
együtt lenni jó.”

Ég a tűz, a fazék,
vívnotát fütüül,
bogárkarika forog
a lámpa körül."

c)

„Veszekedtem a kisfiammal,
mint törpével egy óriás:
– Lóci, ne kalapáld a bútort!
Lóci, hová mégy, mit csinálsz?
Jössz le rögtön a gázresóról?
Ide az ollót! Nem szabad!
Rettenetes, megint ledobtad
az erkélyről a mozsarat.”

B) Most nézzük meg A magyarokhoz II. képeit is! Írd a számok mellé, hogy az adott versszakban szerinted milyen kép, képek uralkodnak!

1.

2.

3.

4.

5.

6.

C) Melyik stílusirányzat képei dominálnak a versben?

8. feladat

Szólj, s megmondom ki vagy! Szóhasználatunk árulkodó, ahogy a költő szókinccse is.

A) Mely költők szókinccse szerint szólaltattuk meg a következő köznyelvi mondatot?

Júlia, gyere hozzám, nagyon jól bánnék veled, ha összeházasodnánk!

a) Juliskám, galambom, gerlicém! Nyisd ki lányka szíved zárját, s leányságod sutba dobjad érettem, hogy aztán arany búzán tartsalak, míg világ a világ!

b) Julim, ha hószín kezéd nékem Vénusz oltáránál adnád oda, ambróziával fűszerezném az eledelt, ami asztalunkra kerül!

c) Júlia! Kihalhatatlan fájdalommal égek egy igenért! Képzelmim minden erejével szolgálnám asszonyi neved, és zengő húrokon játszanék, hogy úgy ékesítsem tündér lényedet!

B) Most készíts szócsoportokat Berzsenyi jellemző szavaiból, amelyek *A magyarokhoz II.* című költeményben szerepelnek! Az elsőt megadjuk segítségül. Még legalább három csoportot találj!

földrajzi nevek: balti part, Ádria, Baktra, Dardanellák

9. feladat

Mítoszok földjén vagyunk. Szenteljünk külön figyelmet a versek mitológiai és egyéb görög/római utalásainak! Van különbség ókori és ókori kép között?

A) Húzd össze, melyik szócsoporthoz melyik stílusirányzathoz illik!

1. rokokó	a) Ixion, Prométheusz
2. klasszicizmus	b) Cupido (Ámor), nektár, ambrózia, Venus, Flora, gráciák
3. romantika	c) Ekho, Camoena, labyrinth, symphonia, thyrsus

B) Magyarázd meg a választásod okát!

11. feladat

Ismerd fel, milyen versformára épül a költemény!

12. feladat

Kodály Zoltán 1936-ban kórusművet készített A magyarokhoz II. című költeményre. Mit gondolsz, mi ragadhatta meg a zeneszerzőt a költemény kapcsán? Figyelj arra, Kodály hogyan tolmácsolja a Berzsenyi-alkotást!

Forrás:

[Youtube, Kodály–Berzsenyi: A magyarokhoz](#)

13. feladat

További Berzsenyi-versek nyomában. A költő mely alkotásait öltöztettük tréfás mondatokba?

Isten hozzád, drágaságom!

Egy kalász, egy fürt szőlő nékem is jutott!

Flaccus szóljon belőlem, s nevem legyen...

Címezvén a tekintetes hadúrnak.
